

Zatrzymanie przez policję

*Wyciąg z Drugiego Sprawozdania Ogólnego,
opublikowany w 1992*

36. Komitet przywiązuje szczególne znaczenie do trzech praw przysługujących osobom zatrzymanym przez policję: prawa do powiadomienia o fakcie zatrzymania osobę trzecią wybraną przez zatrzymanego (członek rodziny, przyjaciel, konsul), prawa dostępu do adwokata oraz prawa do żądania badania lekarskiego z udziałem lekarza wybranego przez osobę zatrzymaną (niezależnie od innych badań lekarskich przeprowadzanych przez lekarza wezwanego przez władze policyjne).¹ W opinii Komitetu, powyższe trzy prawa stanowią podstawowe gwarancje przeciwko złemu traktowaniu osób zatrzymanych. Gwarancje te powinny obowiązywać od samego początku pozbawienia wolności, bez względu na sposób jego nazwania w danym systemie prawnym (ujęcie, areszt, itp.).

37. Osoby zatrzymane przez policję powinny zostać wyraźnie i bezzwłocznie poinformowane o wszystkich przysługujących im prawach, łącznie z tymi, o których mowa w punkcie 36. Ponadto możliwość opóźniania przez władze korzystania z któregokolwiek z tych praw w celu ochrony interesów sprawiedliwości powinna być jasno określona, a jej realizacja ściśle ograniczona w czasie. W zakresie prawa dostępu do adwokata oraz żądania badania przez lekarza innego niż wezwany przez policję, w systemach, w których – wyjątkowo – adwokaci i lekarze mogą być wybierani z wcześniej ustalonych list sporządzonych w porozumieniu z właściwymi organizacjami zawodowymi, powinno się wykluczyć jakiegokolwiek opóźnienia w korzystaniu z tych praw.

38. Dostęp do adwokata przez osoby przebywające w areszcie policyjnym powinien obejmować prawo do kontaktowania się oraz do odwiedzin przez adwokata (w obu przypadkach w warunkach gwarantujących poufność rozmów), jak również, co do zasady, prawo danej osoby do obecności adwokata w czasie przesłuchania.

Jeśli chodzi o badanie lekarskie osób przebywających w areszcie policyjnym, powinny być one przeprowadzane poza zasięgiem słuchu, a najlepiej także poza zasięgiem wzroku funkcjonariuszy policji. Ponadto wyniki każdego badania oraz oświadczenia złożone przez zatrzymanego, jak również wnioski lekarskie powinny być oficjalnie zapisane przez lekarza i udostępnione zatrzymanemu oraz jego adwokatowi.

39. Odnosząc się do kwestii procedury przesłuchań, Komitet uważa, że powinny istnieć jasne przepisy i wskazania w zakresie sposobu ich przeprowadzania przez policję. Wspomniane wyżej zasady powinny regulować między innymi następujące kwestie: poinformowania zatrzymanego o tożsamości (nazwisku i/lub numerze służbowym) osób obecnych w czasie przesłuchania;

¹ Prawo to zostało później sformułowane następująco: prawo dostępu do lekarza, włączając w to prawo do przebadania, jeśli osoba zatrzymana o to wnioskuje, przez lekarza z wyboru samego zatrzymanego (niezależnie od jakichkolwiek badań lekarskich przeprowadzanych przez lekarza wezwanego przez władze policyjne).

dopuszczalnej długości trwania przesłuchania; okresów odpoczynku pomiędzy przesłuchaniami oraz przerw w trakcie przesłuchania; miejsc, w których mogą odbywać się przesłuchania; dopuszczalności nakazania zatrzymanemu przybrania pozycji stojącej w trakcie przesłuchania; przesłuchiwanie osób pozostających pod wpływem narkotyków, alkoholu, itp. Powinno się także wymagać, aby prowadzono systematyczną rejestrację czasu rozpoczęcia i zakończenia przesłuchania, jak również wszelkich wniosków ze strony zatrzymanego w trakcie przesłuchania, a także osób obecnych w czasie jego trwania.

Komitet pragnie dodać, że elektroniczne utrwalanie przesłuchań policyjnych jest innym użytecznym zabezpieczeniem przed złym traktowaniem osób zatrzymanych (stanowiąc także znaczną pomoc dla samej policji).

40. Komitet uważa, iż podstawowe gwarancje osób przebywających w areszcie policyjnym byłyby wzmocnione, a praca funkcjonariuszy policji dość znacznie ułatwiona, jeśli prowadzono by jeden wszechstronny rejestr w stosunku do każdej osoby zatrzymanej, obejmujący wszystkie aspekty przebywania w areszcie i działania podjęte wobec osoby zatrzymanej (kiedy pozbawiono wolności i z jakich powodów; kiedy poinformowano o prawach; ślady obrażeń, choroby psychicznej, itp.; kiedy skontaktowano się z krewnym/konsulatem i adwokatem i kiedy miały miejsce wizyty z ich strony; kiedy podano jedzenie; kiedy przesłuchiowano; kiedy przemieszczono lub wypuszczono, itd.). W wielu przypadkach należy uzyskać podpis zatrzymanego (np. jeśli chodzi o przedmioty w posiadaniu danej osoby, fakt poinformowania o prawach, powołania się na nie lub zrzeknięcia się) lub – w razie potrzeby – wyjaśnić powody braku wymaganego podpisu. Ponadto adwokat zatrzymanego powinien mieć dostęp do takiego rejestru.

41. Niezbędną gwarancją jest istnienie niezależnego mechanizmu rozpatrywania skarg na traktowanie w areszcie policyjnym.

42. Przebywanie w areszcie policyjnym nie trwa co do zasady zbyt długo. W związku z tym nie można oczekiwać, że warunki detencji będą jednakowe na posterunkach policji i w miejscach, w których osoby mogą być pozbawione wolności przez dłuższy okres. Jednak powinny być spełnione pewne podstawowe wymogi materialne.

Wszystkie cele na posterunku policji powinny mieć odpowiednią powierzchnię w stosunku do liczby osób, jaka zwykle się w nich znajduje. Ponadto cele powinny mieć odpowiednie oświetlenie (tj. wystarczające do czytania, poza czasem ciszy nocnej) i wentylację; najlepiej, jeśli cela ma dostęp do światła naturalnego. Poza tym wyposażenie celi powinno umożliwiać odpoczynek (np. na przymocowanym krześle lub ławce), a osobom, których pobyt w areszcie obejmuje nocleg, powinno się zapewnić czysty materac oraz koce.

Osoby przebywające w areszcie powinny mieć możliwość załatwiania potrzeb fizjologicznych w czystych i przyzwoitych warunkach, a także możliwość skorzystania z zaplecza sanitarnego w celu umycia się. Osobom zatrzymanym powinno się dostarczać jedzenie we właściwych porach, w tym przynajmniej jeden pełen posiłek (tj. coś bardziej wartościowego niż kanapkę) każdego dnia.²

43. Kwestia właściwego rozmiaru celi w areszcie policyjnym (lub innego rodzaju pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub więźniów) jest złożona. Przy tego rodzaju ocenie należy wziąć pod uwagę wiele czynników. W każdym razie delegacje Komitetu widziały potrzebę poczynienia ogólnych wskazań w tym względzie. Przy ocenie cel, w których umieszcza się osoby pojedynczo na czas przekraczający kilka godzin, stosuje się obecnie następujące kryterium (stanowiące raczej standard pożądaný niż minimalny): 7 metrów kwadratowych powierzchni, 2 lub więcej metrów pomiędzy ścianami, 2,5 metra pomiędzy podłogą a sufitem.

² Komitet zaleca także, aby osoby zatrzymane na 24 godziny lub dłużej miały – w miarę możliwości – okazję do codziennych ćwiczeń na świeżym powietrzu.